

LA RESPONSABILITAT DERIVADA DE LES DECISIONS CLÍNiques COMPARTIDES

Consorti de Salut i Social de Catalunya

Barcelona, 17 de desembre de 2015

Francesc JOSÉ MARÍA i SÁNCHEZ
Advocat
Soci-director del Gabinet Jurídic FJM, SLP
Assessor del CSC

La responsabilitat derivada de les decisions clíniques compartides

Responsabilitat - Apunts Històrics -

Codi Hammurabi (1792-1752 a de C)

215.- Si un metge realitza una incisió profunda en un home amb bisturí de bronze i li salva la vida a l'home, o si li obre el núvol d'un ull a un home amb bisturí de bronze i li salva l'ull a l'home, es quedarà amb 10 "siclos"¹ de plata. (Si era esclau només 2 "siclos").

218.- Si un metge realitza una incisió profunda en un home amb bisturí de bronze i li provoca la mort, o si li obre el núvol d'un ull a un home amb bisturí de bronze i deixa borni a l'home, que li tallin la mà. (Si era esclau pagava la ½ del seu valor).

⁽¹⁾ 1 "siclo" ~ 80 grams

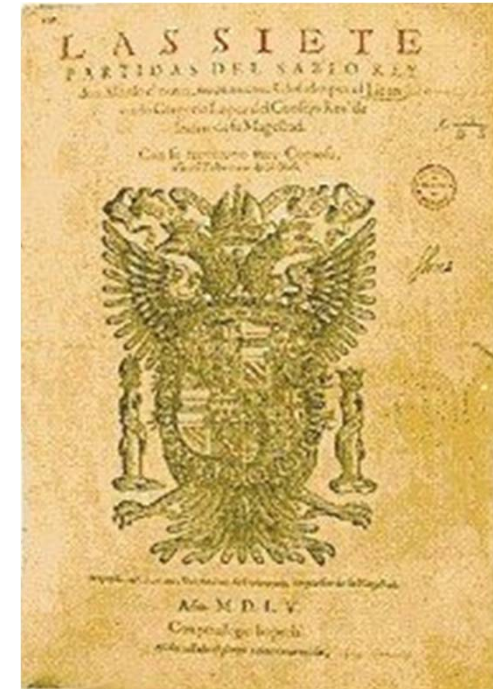
La responsabilitat derivada de les decisions clíniques compartides

Responsabilitat - Apunts Històrics -

Las Siete Partidas (Partida VII, título VIII, Ley VI)

(Alfonso X el Sabio 1252-1284)

Métense algunos homes por más sabidores que non son tan sabidores como facem de muestra, mueren algunos enfermos o llagados por culpa dellos . E por ende decimos que si algunt físico diese tan fuerte melecina ó la que non debia a algunt home ó muger que toviese en guarda por que muriese el enfermo; ó si algun cirugiano fendiese algún llagado, o lo aserrase la cabeza o le quemase nervios ó huesos de manera que muriese por ende; ó si algun home ó muger diese yerbas ó melecina á otra muger porque se empeñase et muries por ello; que cada uno de los que tal yerro ficiesen , debe ser **desterrado en alguna isla por cinco años**, porque fue en muy gran culpa, trabajandose de lo que non sabia tan ciertamente como era menester; e si por aventura el que muriese por culpa del físico o del cirurgiano fuese siervo, débelo **pechar** á su señor segun alvedrio de homes buenos.

La responsabilitat derivada de les decisions clíniques compartides

Responsabilitat - Apunts Històrics -

Las Siete Partidas (Partida VII, título XV, Ley IX) (Alfonso X el Sabio 1252-1284).

Cirurgiano o albeytar que tuviese en su guarda siervo, o bestia de alguno ome, e la tajase o la quemase o la amezinase de manera que por el melezinamiento que ficiese, muriese el siervo, o la bestia, qualquier dellos de fazer enmienda a su señor del daño que le viniese por tal razón. Eso mismo seria cuando el físico , el cirurgiano, o el albeytar comencasse o melezinar el ome, o la bestia , e despues lo desamparase ca tenuto seria de pechar el daño, que acaesciese por tal razon como esta. Pero si el ome muriese por culpa del fisico o cirurgiano, fuese libre aquel por cuya culpa murieffe , deve haver pena, segond alvedrio del judgador.

La responsabilitat derivada de les decisions clínicas compartides

Responsabilitat

En sentit genèric: Responsabilitat = Obligació

La responsabilitat derivada de les decisions clíniques compartides

Responsabilitat

- **Responsabilitat professional**: conseqüències de l'actuació d'un professional.
 - ✓ **Obligació de reparar**

Diem per exemple:

- ✓ El professional és **responsable** dels seus actes
- ✓ El professional pot incórrer en **responsabilitat** pels seus actes

La responsabilitat derivada de les decisions clíniques compartides

Responsabilitat

- **Responsabilitat dels professionals**: Allò que és el contingut de les seves actuacions. Quines són les seves competències quin és el grau d'autonomia del seu exercici.
 - ✓ **Exercir funcions de direcció o supervisió**
Diem: El professional té atribuïda **responsabilitat** sobre altres (tutor, cap,)
 - ✓ **Tenir cura**
Diem: El professional ha d'actuar amb **responsabilitat**
 - ✓ **Tenir competència**
Diem: El professional té determinades **responsabilitats**

La responsabilitat derivada de les decisions clíniques compartides

Responsabilitat

▪ Conductes il·lícites :

- ✓ Penals: Mereixedores d'una pena.
 - Delictes o
 - Faltes (només fins 30/06/2015)

- ✓ Civils: Només donen lloc a l'obligació d'indemnitzar a la víctima pel dany causat.

L'acte delictiu engendra també responsabilitat civil.

La responsabilitat derivada de les decisions clíniques compartides

Responsabilitat

■ Classes de responsabilitats:

- Penal → Responsabilitat personal (**pena**) o econòmica (**indemnització**)
- Civil⁽¹⁾ → Responsabilitat econòmica (**indemnització**)
- Patrimonial⁽²⁾ → Responsabilitat econòmica (**indemnització**)
- Disciplinària
 - Laboral
 - Col·legial } Responsabilitat personal (**sanció**)

(1) En l'àmbit d'una prestació de serveis **privada**

(2) En l'àmbit d'una prestació de serveis **pública**

La responsabilitat derivada de les decisions clíniques compartides

Responsabilitat Civil

- **Funció de la Responsabilitat Civil:**

Compensatòria / Rescabaladora

➤ **Trets:**

- ✓ No es gradua en atenció a la gravetat de la conducta sinó de l'entitat del dany.
- ✓ Es pot transmetre "*mortis causa*" als hereus del responsable.
- ✓ És assegurable.
- ✓ Sempre s'ha de sol·licitar a instància de la víctima o els seu hereus.

La responsabilitat derivada de les decisions clíniques compartides

Responsabilitat Civil

- **Cas professionals sanitaris**
 - **L'obligació del professional sanitari és de mitjans, i no de resultats:** no garanteix la recuperació del malalt i si la utilització de tècniques adequades, el subministrament de cures segons l'estat actual de coneixements de la professió, la continuïtat assistencial fins l'alta i el compliment del deure d'informació.
 - **Excepcions:** cirurgia estètica (quan s'ofereixen resultats; anàlisis clíniques; cirurgia d'esterilitat).
 - **El criteri o cànon de conducta que adopten els Tribunals és el de la “*Lex Artis*” (*Ad Hoc*).**

La responsabilitat derivada de les decisions clíniques compartides

Responsabilitat Civil

Responsabilitat professional:

- **LEX ARTIS (*ad hoc*):** Conjunt de regles i preceptes per fer bé les coses, amb adequada tècnica i diligència (*en el cas concret*).
- **MALPRAXIS:** No complir adequadament amb les regles i preceptes de la professió. Obtenir un resultat perjudicial diferent a la majoria de professionals en les mateixes circumstàncies.

La responsabilitat derivada de les decisions clíniques compartides

Responsabilitat civil derivada de delictes:

- Normalment es demana a la mateixa via penal (es pot exigir en via civil de forma independent)
- La sentència del jutge penal alhora que imposa la pena al delinqüent fixa la **indemnització** que s'ha d'abonar a la víctima.
- Objectiu **reparar el dany causat** (moral i material) mitjançant una indemnització del perjudici que valora el jutge.

La responsabilitat derivada de les decisions clíniques compartides

Responsabilitat civil “ex delicto”:

- És responsable civilment (= ha d'indemnitzar).
 - L'**autor/s** del fet (professionals sanitaris → responsabilitat civil solidària).
 - El **responsable civil subsidiari** (l'entitat titular del centre sanitari).
 - El **responsable civil directe** (l'asseguradora)

La responsabilitat derivada de les decisions clíniques compartides

Delictes imprudents (imprudències)

- **Infracció de les normes de cura o l'omissió de la diligència deguda que produeix un resultat tipificat com delicte o falta.**
- **Imprudència, culpa, negligència són termes equivalents.**
- **Només es poden cometre delictes per imprudència quan expressament ho disposa el Codi Penal o una llei → *númerus clausus*.**
- **L'autor no volent fer mal el causa malgrat devia i podia evitar-lo.**

La responsabilitat derivada de les decisions clíniques compartides

Delictes imprudents (imprudències)

▪ Requisits

- Omissió de la diligència deguda (infracció Lex Artis)
- Producció d'un resultat danyós o lesiu.
- Relació de causalitat entre l'omissió de la diligència deguda i el resultat.
- Voluntarietat de la conducta.
- Previsibilitat del resultat.
- No haver volgut l'autor

La responsabilitat derivada de les decisions clíniques compartides

- **Jurisprudència distingeix:**
 - **Culpa del professional**: infracció del deure de cura comú
 - **Culpa professional**: → Manca de coneixements
→ Infracció Lex Artis

La responsabilitat derivada de les decisions clíniques compartides

Responsabilitat

■ Evolució de la regulació legal de les imprudències

	Fins 30/06/2015	A partir 01/07/2015
Responsabilitat Penal	Greus → Delictes Lleus → Faltes	Greus → Delictes Menys greus* → Delictes (Només perseguible per denúncia de l'agregat. Inhabilitació de 3 mesos a 1 any i multes fins a 3 mesos)
Responsabilitat Civil	Molt lleu	Lleu Molt lleu

* Imprudència menys greu → delictes lleus → pena lleu

La responsabilitat derivada de les decisions clínicas compartides

Situacions en les que es pot produir una decisió o actuació clínica que generi responsabilitat compartida:

- **Diagnòstics i /o tractaments en els que han intervingut 2 o més professionals**
 - **Interconsultes**
 - **Treball en equip**
- **Delegació d'actuacions**
- **Decisions personal en formació supervisades pel tutor o personal del Staff.**
- **Decisions compartides amb els pacients**

La responsabilitat derivada de les decisions clíniques compartides

Treball en equip

2 Conceptes d'equip:

- **FORMAL I ESTÀTIC:** Equips reconeguts i constituïts amb ànim de permanència, atribució de competències, jerarquia i categorització professional
- **FUNCIONAL:** Personal que actua de manera coordinada i dinàmica en l'atenció sanitària dirigida a un pacient.

La responsabilitat derivada de les decisions clíniques compartides

Treball en equip (arts. 9.2 i 9.3 LOPS)

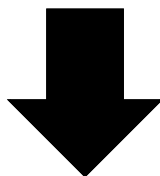
➤ Principi de divisió del treball

- Vertical o jeràrquica
- Horitzontal o col·legiada

La responsabilitat derivada de les decisions clíniques compartides

Treball en equip (arts. 9.2 i 9.3 LOPS)

➤ Principi de confiança

- Interpretació restrictiva del deure de cura en relació als altres professionals que intervenen. Queda exclòs el deure de coordinació
- No opera quan es presenten circumstàncies evidents de negligència en l'actuació de l'altre membre de l'equip.

La responsabilitat derivada de les decisions clíniques compartides

Treball en equip

- Divisió Horitzontal del treball:

- Igualtat i autonomia → Responsabilitat individual i pròpia de cada professional en la seva activitat
- Aplicació del **principi de confiança** en la seva màxima intensitat.

(Exemple: relació cirurgià-anestesia)

- Coordinador \neq *per se* a responsable jeràrquic.

La responsabilitat derivada de les decisions clíniques compartides

Treball en equip

- Divisió **Vertical** del treball:

- Deure dels subordinats d'actuar segons instruccions superior
- Deure superiors d'indicar les instruccions a seguir
- Opera també principi de confiança limitat pel deure de control que suposa un deure de cura per part del superior
- No existeix “obediència deguda” com eximent de la responsabilitat del subordinat si l'ordre rebuda presenta una deficiència evident i malgrat això la executa

La responsabilitat derivada de les decisions clíniques compartides

Delegació d'actuacions (art. 9.4 LOPS)

Requisits:

- **Que l'equip professional estigui formalment constituït.**
- **Que l'equip professional hagi pactat les condicions perquè es produeixi la delegació**
- **Que qui rebi la delegació sigui capaç**
- **Que la capacitat sigui objectivable (si és possible amb acreditació)**

La responsabilitat derivada de les decisions clínicas compartides

Personal en formació especialitzada pel sistema de residència:

➤ **Sistema de responsabilitat progressiva**

(Autonomia creixent supervisió decreixent)

(Art. 15 RD 183/2008)

➤ **Situacions en les que pot exigir responsabilitat del resident:**

- **Extralimitació de funcions**
- **Compliment defectuós de funcions**

La responsabilitat derivada de les decisions clíniques compartides

Nivells de responsabilitat (3) que ha d'assumir el resident de cirurgia general i graus de complexitat (5).

	SALA D'HOSPITALITZACIÓ	CONSULTES EXTERNES	ÀREA URGÈNCIES (excepte cirurgia)	INTERVENCIIONS QUIRÚRGIQUES (cirurgia electiva o urgent)
R 1	Nivell 3	Nivell 3	Nivell 3	Nivell 2 – Grau * 1
R 2	Nivell 2	Nivell 2	Nivell 2	Nivell 2 – Graus 1 i 2
R 3	Nivell 2	Nivell 2	Nivell 2	Nivell 2 – Graus 1 a 3
R 4	Nivell 1	Nivell 1	Nivell 1	Nivell 2 – Graus 1 a 4
R 5	Nivell 1	Nivell 1	Nivell 1	Nivell 2 – Graus 1 a 5

Nivell 1: Sense tutorització immediata (executa i després informa)

Nivell 2: Realització directa per l'R amb col·laboració o supervisió de l'staff.

Nivell 3: Ajuda o observa

*** El grau fa referència a la complexitat de la cirurgia.**

La responsabilitat derivada de les decisions clínicas compartides

Personal en formació especialitzada pel sistema de residència:

- Per a la determinació grau de responsabilitat en l'assistència a un pacient quan intervé un metge especialista (tutor /staff) i un MIR s'han de valorar dos factors:
 - Extralimitació del MIR
 - Falta, o no, de supervisió de l'especialista

- Si concorren els dos factors ➡ Responsabilitat compartida

La responsabilitat derivada de les decisions clíniques compartides

Responsabilitat per decisions compartides amb els pacients

- Model de relació clínico-assistencial es basa en la presa de decisions compartides (art. 5.1 c) LOPS)
- El pacient té dret a decidir lliurement, després de rebre informació verídica , comprensible i adequada (art. 2.4 LAP).
- El pacient té dret a rebutjar el tractament (excepció risc per la salut pública) (art. 2.4 LAP).
- Els professionals estan obligats a prestar la informació necessària i respectar les decisions del pacient (art. 2.6 LAP i 5.1.f) LOPS)

La responsabilitat derivada de les decisions clíniques compartides

Responsabilitat per decisions compartides amb els pacients

La responsabilitat del professional es centra en:

- **L'efectiu compliment dels seus deures d'informació i de donar consell**

fjm | Gabinet Jurídic **Francesc José María**

Francesc José María
fjm@fjmadvocats.cat